ליתֿ דחש להא דר' עקיבא. דקיימא לן כדברי המיקל בעירוב כדפי' בקונטו' ותמומין דרבנן כדפי' בפ' מי שהוציאוהו (לעיל דף מו.):

הדרן עלך כיצד מעברין

הדר. ר' אליעזר בן יעקב אומר עד שיהו ב' ישראלים אוסרים כו'. משמע דאתרוייהו קאי ר"א בן יעקב אעכו"ס ואכותי וכגמ' מפרש דטעמא דרא"ב דכיון דעכו"ס משוד אשפיכות דמים בתרי דשכיחי דדיירי גזרו בהו רבנן שמא ילמד ממעשיו כו'[א] וא"ת והרי כותים דלא משדי אשפיכות דמים ולא מרציעה כדמוכח פ"ק דמס' ע"ג (דף טו:) שמעמידין בהמה בפונדקאות של כותים וממתינין עמהם א"כ שכיחי דדיירי[ב] וגגזור בחד ואין לומר דר"א בן יעקב סבר דכותים גרי אריות הן ומשדי דהא אפילו למ"ד גרי אריות הן לא משדי מדפריך התם בע"ז עלה מברייתא דאסרו למכור בהמה דקה לכותים ורולה להוכיח מתוך כך דטעמא משום דאתי לזבויי לעכו"ס ולא משום דמשדי ואתאי דלמא בכותים גרי אריות או גרי אמת הן פליגי ואומר ר"י דעיקר תקנה משום עכו"ס איתקן שמא ילמד ממעשיו ולא משום לדוקי וכותי[ג] ואגב שאסרו בעכו"ס אסרו נמי בכותי[ד] וכיון שלא נאסר אלא ע"י עכו"ס לא המיר בהן יותר מן העכו"ס:

אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי א' כו'. קסבר לדוקי אינו כעכו"ס כדמפרש בגמ' ופי' בקונטרס אבל בכותי מודה דהרי הוא כעכו"ס משום דגרי אריות הן ואע"ג דת"ק דאסר כותי היינו רבי מאיר כדאמר בגמ' ושמעינן ליה דקסבר גרי אמת הן בפרק ד' וה' (פ"ק דף לח:) ואפ"ה אסר בכותי[ה] מ"מ הולרך בקונטרס לפרש טעמא דר"ג משום גרי אריות דת"ק ניחא דלא מפליג בין לדוקי לכותי ואסר לדוקי אע"ג דישראל גמור הוא וה"ה בכותי[ו] אבל לר"ג דמפליג בין לדוקי לכותי ע"כ לריך לומר משום דלדוקי ישראל גמור הוא וכותי עו"ג גמור דגרי אריות הן ומיהו קשיא לר"י דמשמע בהדיא בפ"ק דגיטין (דף י.) דר"ג סבר ליה דכותים גרי אמת הן דמכשיר גט שפני עדיו כותים ואמר נמי בפ"ק דחולין (דף ה:) דר"ג ובית דינו נמנו אשמיטת כותים ואסרוה ומפרש התם טעמא משום דסבירא להו כר"מ דגזר על יינם לפי שנמלא להם דמות יונה וחייש למיעוט ש"מ דגרי אמת הן דאי גרי אריות הן לא היה לריך למיגזר עליהן ומאליהן קמיתסרי[ז] ובקונטרס פירש דהסיא רבן גמליאל בנו של ר' יהודה הנשיא אבל תימה דבכל מקום רגיל לקרותו או רבן גמליאל בר רבי או רבן גמליאל בנו של ר"י הנשיא ועוד דלא יתכן דר"מ דהוה קודם רבן גמליאל בר רבי גזר על יינם דרבנן ושבק אחיטה דאורייתא שהולרך ר"ג ב"ר לגזור עליה ועוד דאין סברא כלל דאם גזר על יינם משום יין נסך שהרא אחיטתם מותרת כיון שנחשבו כמומרי[ח] לעכו"ס דהא אמרינן בפ"ק דחולין (דף ה.) מומר[ט] לעכו"ס אסור לאכול מעשה בצדוקי שהיה דר עמנו במבוי. ובגמ' ריטבא[י] רשותו: ואמר לנו אבא מהרו והוציאו כליכם למבוי. והחזיקו בו כיון דקדם היום מיד כדי שלא יחזור בו: עד שלא יוציא. כליו תחלה ויחזור ויחזיק ברשותו ויאסור עליכם. וש"מ דאינו כעכו"ס דאי אגירו מיניה היכי מצי למהדר אע"ג דמפיק לא אסר דהא נקיט דמי: מהרו ועשו ערכיכם במבוי. מבעוד יום דבשבת לא מהני לכו האי ביטול שמא יוציא ויאסור עליכם דקסבר רבי יהודה אע"ג דהחזיקו בני מבוי במבוי תחילה מצי לאהדורי ביה:

גמ'

גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל שבת בעיר חריבה לרבנן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה הניח את עירובו בעיר חריבה אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה ר"א אומר [א]אחד שבת ואחד הניח מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה מיתיבי אמר להן ר"ע אי אתם מודים לי בנותן את עירובו במערה שאין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה אמרו לו אימתי בזמן שאין בה דיורין הא באין בה דיורין מודו ליה מאי אין בה דיורין אינה ראויה לדירה תא שמע [ב]שבת בעיר אפי' היא גדולה כאנטיוכיא במערה אפילו היא כמערת צדקיהו מלך יהודה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה קתני עיר דומיא דמערה מה מערה חריבה אף עיר חריבה ושבת אין אבל הניח לא מני אילימא רבי עקיבא מאי איריא חריבה אפילו ישיבה[ג] נמי אלא לאו רבנן וטעמא דשבת אין אבל הניח לא לא תימא עיר דומיא דמערה אלא אימא מערה דומיא דעיר מה עיר ישיבה אף מערה ישיבה ורבי עקיבא היא דאמר אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה ובשבת מודי והא כמערת צדקיהו קתני כמערת צדקיהו ולא כמערת צדקיהו כמערת צדקיהו גדולה ולא כמערת צדקיהו דאילו התם חריבה והכא ישיבה מר יהודה אשכחינהו לבני מברכתא דקא מותבי עירובייהו בבי כנישתא דבי אגובר אמר להו גוו ביה טפי כי היכי דלישתרי לכו טפי אמר ליה רבא [ד]פלגאה בעירובין [ה]לית דחש להא דרבי עקיבא:

הדרן עלך כיצד מעברין

הדר עם העכו"ם בחצר או עם [ו]מי שאינו מודה בעירוב הרי זה אוסר עליו [ז]ר' אליעזר בן יעקב אומר [ח]לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה אמר ר"ג מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו במבוי בירושלים ואמר לנו אבא מהרו והוציאו את הכלים למבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם רבי יהודה אומר בלשון אחר מהרו ועשו צרכיכם במבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם:

גמ'

גמ' בעיר חריבה. מדיוריה אבל מחיצותיה קיימות סביב לה: **לרבנן מהלך את כולה.** דהא שבת באויר מחיצות. והוא הדין לר"ע והא דנקט רבנן משום המניח עירובו דבעי למיתני חילוק בין חריבה לישיבה ולר"ע אפי' בישיבה אין לו ממקום עירובו אלא אלפים: **הניח עירובו בעיר חריבה כו'.** דכי אמור רבנן כל העיר לו כד' אמות במושבת כדתנן בהדיא אימתי בזמן שאין בה דיורין אלמא בחריבה מודו: **ה"ג הא באין בה דיורין מודין ליה: אינה ראויה לדירה.** שנפלו מחיצותיה: **מערת צדקיהו.** גדולה היתה והיא שיצא בה לדקיהו לילה מירושלים לברוח מפני הכשדים כדכתיב בירמיה (נב) ותבקע העיר וגו': **אף עיר חריבה.** ועל כרחך חריבה מדיורין ולא מחומה דאי מחומה לא הוי תני מהלך את כולה כיון דלא שבת באויר מחיצות[ט] (וה"ה ר' עקיבא) ואע"ג דיש (א) חומה קתני שבת ולא קתני הניח: **מני.** הא דלא תני הניח: **אי נימא ר"ע.** דלית ליה בהניח מהלך את כולה אמאי תנא עיר דומיא דמערה למימר דבחריבה קאי: **אפי' ישיבה[י] נמי.** הניח לר"ע לא והא ליכא למימר דהא דנקט חריבה משום שבת נקט למימר אע"ג דהיא חריבה היכא דשבת מהלך את כולה הא מאי איריא עיר אפילו תל ונקע וקמה קלורה ושיבולין מקיפות אותה אמרן בפרקין קמא (דף טו.) מהלך את כולה: **אלא לאו רבנן.** ושמע מינה בחריבה מודו דהא על כרחך הא דנקט חריבה משום שיורא דשייר ולא תנא הניח נקט לה: **אף מערה ישיבה.** ולאשמעינן דאפ"ה שבת אין הניח לא כר"ע: **והא כמערת צדקיהו קתני.** [יא] ואין שם דיורין [דרין] דהא של מלך היתה. א"נ השתא לית בה דיורין: **בבי כנישתא דבי אגובר.** בית הכנסת גדול היה וכולו מוקף באלפים של תחום מברכתא והם לא היו מוששין להוליך העירוב עד סופו ולהניחו שם דסבירא להו כרבנן דכיון דמונח באויר מחיצות מהלכין את כולו ומולה לו אלפים: **גוו ביה טפי.** העמיקו עוד להעמיד העירוב עד סופו ולהניחו שם: **כי היכי דלישתרו לכו טפי.** דהא ממקום העירוב בעיתו למדוד: **פלגאה.** מולך על חכמים אתה: **בעירובין ליתֿ דחש להא דרבי עקיבא.** דקי"ל[יב] הלכה כדברי המיקל בעירוב:

הדרן עלך כיצד מעברין

הדר עם העכו"ם או עם מי שאינו מודה בעירוב. כותי כדאמר בפרק בכל מערבין (לעיל לא.): **אוסר עליו.** לטלטל מביתו לחצר עד שישכור הימנו רשות שיש לו בחצר: **עד שיהו ב' ישראלים.** דרין בב' בתים ואוסרין זה על זה ובאין לערב ביניהן העכו"ם אוסר עליהן אבל על היחיד אינו אוסר ובגמרא [סב.] מפרש טעמא: **מעשה בצדוקי אחד.** קסבר ר"ג לדוקי אינו כעכו"ס ולא דמי לכותי דגרי אריות הן ואינם גרים גמורים אבל לדוקי ישראל הוא הנספח למינות[יג] ואינו מודה בתורה שבעל פה כיון דישראל הוא יכול לבטל רשותו בלא שום שכירות:

נט א ב ג מיי' פ"ו מהל' עירובין הל' ד סמג עשין מ טוש"ע מ"מ סי' תמ סעיף ב:

א ד מיי' פ"ב מהלכות עירובין הל' ט סמג עשין מ טור ש"ע מ"מ סי' שפב סעיף מ:

רבינו חננאל

אמר רב יהודה אמר שמואל שבת בעיר חריבה לרבנן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה, והנותן עירובו בעיר החריבה אין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה. רבי אליעזר אומר בין השובת בין הנותן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. ואקשינן לר' אליעזר תנן אמר להן ר' עקיב' אי אתם מודים לי בנותן את עירובו כו'. וחריבה לית בה דיורין, (ובחוצה) [ובחריבה] מיהת מודו ליה לר' עקיב' שאין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה. והיאך א"ר אליעזר בין שובת בין נותן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. ופריק לא תימא שאין בה דיורין שהיא חריבה, אלא אימא שאינה ראויה לדירה, נותן לה ממקום עירובו אלפים אמה, והחריבה ראויה לדירה היא. ת"ש **שבת בעיר גדולה ואפי' היא כאנטוכיא במערה ואפי' כמערת צדקיהו מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה** וכו'. ואקשינן טעמא דשבת הא נותן לא, והיאך אמר ר' אליעזר לא שנא שובת ולא שנא נותן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. ופריק לא תימא עיר חריבה דומיא דמערה, אלא אימא מערה ישיבה דומיא דעיר, ור' עקיבא היא דאמר אין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה, ובשובת מודה שמהלך את כולה וחוצה לה אלפים. מר יהודה אשכח לבני מברכתא דהוו מותבי עירובא בכנישתא דאבי גבר. אמר להו נמי אחיתו ליה, כלומר הכניסוהו כלפי התחום כי היכי דנשתרו לכו טפי בתחומא כר' עקיבא דאמר אין נותן לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה. אמר רבא לרב יהוד' פלגאה, פי' בעל מחלוקת. לית דחש לה לדר' עקיב'. אלא בי כנישתא כולה דילהון היא, ומחוץ לכנישתא משחינן להו תחומא. דאמר מר הלכה כדברי המיקל בעירובין. **הדרן עלך כיצד מעברין הדר עם הנוכרי בחצר הרי זה אוסר עליו, ר' אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים כו'.**

מסורת הש"ס

א) [נסמ"ג: יעוכה, וכן לסלן], ב) [נקידושין נח. קמי רבה על מר יהודה פלגאה פרש"י קנטר רגיל לחלוק על מחביריו], ג) [לעיל לא:], ד) [נמשנה שבמסיות גרס דברי ר"מן], ה) רש"ל ורש"ל מ"ז, ו) נס"ג: יעוכה, וכן לסלן, ז) נס"ג אימא שאין בה דיורין דהא, ח) [לעיל מו.], ט) נס"ג: לרבע, י) [ל"ל וביטל לנו], כ) נס"ג: כמשומדיס, ל) משומד,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אף עיר וכו' ואע"ג דיש לה חומה:

מוסף תוספות

א. חד דלא שכיח דדייר, משום דעכו"ם חשוד אשפיכות דמים, לא גזרו בהו רבנן. רשב"ם. ב. חד נמי שכיח דדייר. תוס' הרא"ש. ג. שהרי אין מעשיהם מקולקלין כל כך, ואינם עושים כ"כ בפרהסיא, כדאמר במס' נדה [לג:] מתיריאות מן הפרושים, וא"כ בדין לא יאסרו. תוס' ר"פ. ד. הואיל ומעשיהם מקולקלים קצת. שם. ה. [א"כ] מי הכריחו לומר דר"ג מודה בכותי שהוא כגוי מפני שהם גירי אריות, דמשמע אילו היו גירי אמת ליכא למימר שהוא כגוי, דהא ר' מאיר שאומר דכותי כגוי מסבר סבירא ליה דכותים גרי אמת הם. ויטב"ש. ו. דר' מאיר לא תלי טעמיה אלא במי שאינו מודה בעירוב, ואפילו צדוקי הרי הוא כעכו"ם. רשב"ש. ז. דשחיטת גוי אסורה. תוס' הרא"ש.

גמ' לא שנא חד. ישראל יחידי דר עמו: **שמה דירה.** ויש לו רשות בחצר ונמצא ישראל המוליא לחצר מביתו שהוא מיוחד לו מוליא מרשות לרשות ורבנן גזרו שלא להוליא מרשות לרשות בלא עירוב דלמא אתי לאפוקי מרה"י לרה"ר: **הרי הוא דדיר של בהמה.** ואין לו כח לאסור וז"מ קאמר לה לקמן בברייתא בשמעתין ורמינן מתני' עלה ומוקמינן[ה] בדליתיה וישראל אפי' כי ליתיה אוסר אלמא דירת עכו"ם לאו שמה דירה: **אלא דל"ע לאו שמה דירה.** אלא משום גזרה שמא ילמוד ישראל ממעשיו של עכו"ם הטריחוהו והספידוהו חכמים לישראל הדר עמו כדי שיקשה בעיניו ליתן שכר בכל שבת ושבת ואלא משם ובהיא גזרה פליגי ר"מ ור"א בן יעקב אי גזרינן ליה על ישראל יחיד הדר עם העכו"ם או לא: **ר"א סבר יון דעכו"ם חשוד על שפיכות דמים.** לא שכיח יחידי דדייר בהדיה ומילתא דלא שכיחא לא גזור בה רבנן ור"מ סבר יחידי נמי זימנין דדייר ומש"ה אמור רבנן אין עירוב מועיל כו': **ועכו"ם לא מוגר.** לא יהא רואה לשכור[ו] ואלא ישראל זה משם: **מאי טעמא.** לא מוגר עכו"ס: **בריאה.** חזקה שיתנה ישראל עמו למלאות כל המבוי כלים אם ירצה: **בן נח נהרג.** על הגזל דהיא מז' מצות כדאמר בד' מיתות בסנהדרין (נו.) ואמרי[ז] אזהרה שלהן זו היא מיתתן ואשמועינן ר' יוחנן דעכו"ס לא מחיל אפילו אפחות משוה פרוטה והוי גזל לדידהו: **לא ניתן להשכון.** דגבי ישראל כתיב[ח] והשיב את הגזלה אבל בעכו"ס לא כתיב השבה הלכך כיון שעבר נהרג ואינו משלם: **במוהרקי ואבורגני.** למלאות החצר בספסלין וקתידראות אם ירצה: **חצירו של עכו"ס.** אע"ג שסתם חצירות פתוחין לתוכן בתים הרבה אין רשות עכו"ס חלוקה להיתשב רשות כל אחד ואחד לבדו דדירת עכו"ס לא שמה דירה וישראל שאינו דר עמהן שנכנס לאחד מן הבתים[ט] בשבת מותר להוליא מן הבתים לחצר ולא הוי מוליא מרשות המיוחדת לעכו"ס זה לרשות שהיא לכולן: **ואם יש שם ישראל אחד.** דר עמהן אוסר על כל ישראל להוליא מן הבתים לחצר מפני שהיא כחצירו: **ר"א בן יעקב אומר[י] עד שיהו שני ישראלים.** דרין בשני בתים ואוסרין זה על זה רשות העכו"ס חלוקה מהן ואוסר העכו"ס על בתיהם והן אוסרין על בתי העכו"ס מלהוליא לחצר דשויה רבנן לדירת עכו"ס דירה כדאמר לעיל אבל בישראל יחידי לא שויה רבנן לדירת עכו"ס דירה ולא הוה אוסר על ביתו של ישראל ולא ישראל אוסר על ביתו שאין חילוק רשות בעכו"ס: אמר לאכול משחיטתו אלא ולאי ר"ג דיבנה הוה ותחלה גזר על שחיטה דאוליתא ושבק סתם יינם דרבנן ואע"ג דר"ג קודם דר' מאיר הוה תלי אותו בדר"מ[א] משום דפשיטה לן בכל דוכתא דחייש ר"מ למיעוט[ב] ולספרים נמי דגרסי הכא דשב"ג הא שמעינן ליה בפ"ק דחולין (דף ז.) דס"ל כותים גירי אמת הן גבי מלת כותי מותרת דקתני דשב"ג אומר כל מלוה שהחזיקו בה כותים יותר מדקדקין בה מישראל ועוד דאם כן מה תלמוד ר' אמי ור' אסי[ג] במה שעשאום עכו"ס גמורים לבטל רשות וליתן רשות[ג] והלא כך היו מעולם לר"ע[ד] דליכא למימר דמעיקרא גזור ולא קבלו מייניהו דלענין שחיטה ויין נסך הוא דקאמר התם גזור ולא קבלו מייניהו וגרשה לר"י דבין לדוקי ובין כותי[ו] לדידה אינם כעכו"ס[ה] ומה שלא הוסיף כותי בחסורי מחסרא בגמ' ר"ג אומר לדוקים וכותים אינם כעכו"ס היינו משום שלא בא המתרץ אלא לתקן שלא יקשה לדוקי מאן דכר שמיה[ו] ועוד י"ל דאפילו ר"ג עצמו לא הזכיר בדבריו כשחלק על תנא קמא אלא לדוקי לבדו לפי שלא הביא ראייה אלא מלדוקי[ז] ומ"ת אי גרס רשב"ג היכי פסקינן בגמרא כר"א בן יעקב ור' יוחנן נמי דקאמר נהגו כר"א בן יעקב[ח] הא ר' יוחנן נמי אמר הלכה כרשב"ג במשנתינו וי"ל דלא פסקינן בגמרא כר"א בן יעקב אלא על עיקר דבריו דלא אסר בחד ישראל עד שיהו שנים אבל בהא דסבר ליה כת"ק דכותים כעכו"ס לא פסקינן כוותיה ואפשר דבהא הלכה כרשב"ג דאינן כעכו"ס ועוד דהאידנא לא נפקא לן מידי לענין כותים לבסוף[ט] כשעשאום עכו"ס גמורים:

חצירן של עכו"ם הרי הוא כדיר של בהמה. ואם יש בתים הרבה של עכו"ס פתוחין בחצר מותר לישראל[י] להכניס ולהוליא לשם מאחר שאין ישראל דר שם:

ועכו"ם לא מוגר. וא"ת ומעיקרא דס"ד דטעמא משום דדירת עכו"ס שמה דירה מ"ט דעירוב לא מהני ושכירות מהני וי"ל דעירוב וביטול בדין הוא דלא מהני שאין העכו"ס מכיר בהן אבל יודע הוא שישראל קונה רשותו בשכירות אבל השתא דאסיקנא שהוא כדיר של בהמה ומן הדין לא בעי מידי צריך הוא לפרש מ"ט תקינו רבנן שכירות טפי מעירוב וביטול:

בן נח נהרג **על** פחות משוה פרוטה **ולא** ניתן **להשבון.** פירש בקונטרס דגבי ישראל כתיב והשיב את הגזלה אשר גזל אבל בעובד כוכבים לא כתיב[ט] הלכך כיון שעבר נהרג ואין משלם משמע מתוך פירושו דאפילו בגזל מעכו"ס חכירו[י] לא מיחייב בהשבה[יא] ולא יתכן לומר כן לפי אותה שיטה דפרק בתרא דעכו"ס (דף עא.:) דבעי למידק דמשיכה בעכו"ס קונה דאי אינה קונה אמאי אבל בהא דנהרג על שה פרוטה לא קשיא ליה דבדין הוא שיהרג אע"ג דלא קני ביה משיכה כיון דהוי ממון משוב[יב] אבל בפחות משוה פרוטה דלאו ממון הוא ובמשיכה נמי לא קני[יג] אמאי נהרג ואי בגזל מעכו"ס איירי א"כ אפי' בפחות משוה פרוטה ממון חשוב הוא לגבי עכו"ס דלא מחיל על פחות משוה פרוטה ובדין הוא שיהרג אף על גב דלא קני ליה[יד] כיון דחשיב ממון לגביה כמו שוה פרוטה לישראל וכל הגזלנים דמיחייבי על הגזילה אע"ג דלא קנו ליה[טו] אבל מהא דנהרג על גזל פחות משוה פרוטה מישראל דייק שפיר כדפרשתי[טז] ומשמע ליה דאיירי בגזל מישראל מדקתני ולא ניתן להשבון כלומר דאינו חייב להחזיר[יז] ובגזל מעכו"ס היה חייב כיון דקפיד ולא כפ"ה דפטר[יח] מאי דמשמע דלא כתיבא בה השבה ומשום קס ליה בדרבה מייה לא מיפטר דלא שייך גבי עכו"ס[יט] דהא נטלו לסטין כסותו בהגזל בתרא (ב"ק דף קיד.) משמע דלא קנו אלא בייאוש ומוקמינן בלסטים עכו"ס ועוד דאפילו בישראל אי הוי בעין חייב להחזיר ולא אמרינן קיס ליה בדרבה מייה כדמוכח בפרק בן סורר (סנהדרין דף עב.) גבי בא במחתרת ומשני דהא דמיחייב מיתה משום דמצער לישראל כלומר שהוא חשוב ממון ביד עכו"ס דאין סברא לומר שאם ניעבו בשום ענין שיתחייב מיתה ומאי לא ניתן להשבון כלומר כיון דלא קייא במשיכה א"כ כל היכא דאיתיה של ישראל הוא דאי משום דמייאש זימנין דלא מייאש ומפרש שאינו בתורת השבון כלומר אם אכלו שאינו בעין לא מיחייב ליתן דמיו אבל כל זמן שהוא בעין ודאי חייב להחזיר אבל אין לפרש אינו בתורת השבון לענין שיפטר בהשבתו ממיתה כמו ישראל ממלקות דהוי בכך ניתק לעשה דאם כן דמק בתנס להעמידה בישראל ומשום דמצערינן לולקמה בגזל מעכו"ס: **מוהרקי** ואבורגני. פירוש מוהרקי כתיבה ותותמות כמו מוהרקייהו דהני בטפסא דמלכא מנח בסוף החולן (יומא דף מו:) ואבורגני[כ] שלומים ור"ח פירש מוהרקי ואבורגני כמו בניין: ורבי

גמ' יתיב אביי בר אבין ורב חיננא בר אבין ויתיב אביי גביהו ויתבי וקאמרי בשלמא ר"מ קסבר[ח] דירת עובד כוכבים שמה דירה ולא שנא חד ולא שנא תרי אלא ר' אליעזר בן יעקב מאי קסבר אי קסבר דירת עובד כוכבים שמה דירה אפילו חד נמי ניתסר ואי לא שמה דירה אפי' תרי נמי לא ניתסר אמר להו אביי וסבר רבי מאיר דירת עכו"ם שמה דירה והתניא[ט] חצירו של עובד כוכבים הרי הוא כדיר של בהמה אלא דס"ע[י] דירת עכו"ם לא שמה דירה והכא בגזירה[יא] שמא ילמד ממעשיו קא מיפלגי ר' אליעזר בן יעקב סבר כיון דעובד כוכבים[יב] חשוד אשפיכות דמים תרי דשכיחי דדיירי גזרו בהו חד לא שכיח לא גזרו ביה רבנן ור"מ סבר זמנין דמקרי ודייר ואמרו רבנן[יג] אין עירוב מועיל במקום עכו"ם ואין ביטול רשות מועיל במקום עכו"ם עד שישכיר ועכו"ם לא מוגר מ"ט אילימא משום דסבר דלמא אתי לאחזוקי ברשותו הניחא למ"ד שכירות בריאה בעינן אלא למ"ד שכירות רעועה בעינן מאי איכא למימר דאתמר רב חסדא אמר שכירות בריאה ורב ששת אמר[יד] שכירות רעועה מאי רעועה מאי בריאה אילימא בריאה בפרוטה רעועה פחות משוה פרוטה מי איכא למאן דאמר מעכו"ם בפחות משוה פרוטה לא והא שלח רבי יצחק ברבי יעקב בר גיורי משמיה דרבי יוחנן[טו] הוו יודעין ששוכרין מן העכו"ם אפילו בפחות משוה פרוטה[טז] ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן[יח] בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון אלא בריאה במוהרקי ואבורגני רעועה בלא מוהרקי ואבורגני הניחא למ"ד שכירות בריאה בעינן אלא למ"ד שכירות רעועה בעינן מאי איכא למימר אפי' הכי חשיש עכו"ם לכשפים ולא מוגר גופא חצירו של עובד כוכבים הרי הוא כדיר של בהמה[יט] ומותר להכנים ולהוציא מן חצר לבתים ומן בתים לחצר ואם יש שם ישראל אחד אוסר[כ] דברי רבי מאיר רבי אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרים זה על זה

בן נח נהרג **על** פחות משוה פרוטה **ולא** ניתן **להשבון.** פירש בקונטרס דגבי ישראל כתיב והשיב את הגזלה אשר גזל אבל בעובד כוכבים לא כתיב[ט] הלכך כיון שעבר נהרג ואין משלם משמע מתוך פירושו דאפילו בגזל מעכו"ס חכירו[י] לא מיחייב בהשבה[יא] ולא יתכן לומר כן לפי אותה שיטה דפרק בתרא דעכו"ס (דף עא.:) דבעי למידק דמשיכה בעכו"ס קונה דאי אינה קונה אמאי אבל בהא דנהרג על שה פרוטה לא קשיא ליה דבדין הוא שיהרג אע"ג דלא קני ביה משיכה כיון דהוי ממון משוב[יב] אבל בפחות משוה פרוטה דלאו ממון הוא ובמשיכה נמי לא קני[יג] אמאי נהרג ואי בגזל מעכו"ס איירי א"כ אפי' בפחות משוה פרוטה ממון חשוב הוא לגבי עכו"ס דלא מחיל על פחות משוה פרוטה ובדין הוא שיהרג אף על גב דלא קני ליה[יד] כיון דחשיב ממון לגביה כמו שוה פרוטה לישראל וכל הגזלנים דמיחייבי על הגזילה אע"ג דלא קנו ליה[טו] אבל מהא דנהרג על גזל פחות משוה פרוטה מישראל דייק שפיר כדפרשתי[טז] ומשמע ליה דאיירי בגזל מישראל מדקתני ולא ניתן להשבון כלומר דאינו חייב להחזיר[יז] ובגזל מעכו"ס היה חייב כיון דקפיד ולא כפ"ה דפטר[יח] מאי דמשמע דלא כתיבא בה השבה ומשום קס ליה בדרבה מייה לא מיפטר דלא שייך גבי עכו"ס[יט] דהא נטלו לסטין כסותו בהגזל בתרא (ב"ק דף קיד.) משמע דלא קנו אלא בייאוש ומוקמינן בלסטים עכו"ס ועוד דאפילו בישראל אי הוי בעין חייב להחזיר ולא אמרינן קיס ליה בדרבה מייה כדמוכח בפרק בן סורר (סנהדרין דף עב.) גבי בא במחתרת ומשני דהא דמיחייב מיתה משום דמצער לישראל כלומר שהוא חשוב ממון ביד עכו"ס דאין סברא לומר שאם ניעבו בשום ענין שיתחייב מיתה ומאי לא ניתן להשבון כלומר כיון דלא קייא במשיכה א"כ כל היכא דאיתיה של ישראל הוא דאי משום דמייאש זימנין דלא מייאש ומפרש שאינו בתורת השבון כלומר אם אכלו שאינו בעין לא מיחייב ליתן דמיו אבל כל זמן שהוא בעין ודאי חייב להחזיר אבל אין לפרש אינו בתורת השבון לענין שיפטר בהשבתו ממיתה כמו ישראל ממלקות דהוי בכך ניתק לעשה דאם כן דמק בתנס להעמידה בישראל ומשום דמצער לישראל דלא קפיד עליה ומפני שהוא פחות משוה פרוטה. שם.

יז. מפני שהוא דבר שאינו חשוב והנגזל מוחלו, והא ליכא למימר אלא בישראל דלא קפיד עליה ומפני שהוא פחות משוה פרוטה. שם.

יח. דבישראל הוא דחדשה תורה שאינו מת ומשלם. שם.

מסורת הש"ס

[ה] [לקמן עה.], [ו] [תוספ' פ"ה הטו"ן], [ז] [נ"מ עא.], [ח] [לקמן עה.], [ט] [תוספ' ד"ה הטו"ן], [י] [נ"מ עא.], [יא] [תוספתא ד' כב.], [יב] [תוספתא פ"ה הטו"ן], [יג] [תוספ' ליתא דבני ר"מן], [יד] [נ"מ כ.], [טו] [נ"ל להסמיר], [טז] [סנהדרין מז.], [יז] [ויקרא ה.], [יח] בפ"ק: [לחולין מנחי הגוו], [יט] [חולין ו.], [כ] [מהרש"א לדידיה, [כא] [כתובות עז.], [כב] [חולין ו.], [כג] [וכ"פ הערוך בשם רב האי גאון שבלשון פרסי נקרא מאורגני שלומים גם בערוך מהרוק כתב פי' זה בשם ר' נסים וגם על מוהרקי פי' כתיבה ותמיתה ורבינו גרשום פי' כלי הכתיבה],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ר"א בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו וכו' דיקה ולא הוא אוסר: (ב) תוס' ד"ה בן נח וכו' ולא כפ"ה דפטר אף בגחל מן העכו"ס וכו' דלא שייך גבי עכו"ס דהא גדלו לסטים את כסותו:

מוסף רש"י

בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה. בן נח שגזל ישראל פחות משוה פרוטה, אע"ג דגבי ישראל לא ממונא הוא דמחלי עליה, גבי עובד כוכבים ממונא הוא וכן נח נענש על הגזל בסנהדרין (נו.) ואזהרה שלהן זו היא מיתתן ואין לריכין התראה (ע"ז עא: וכעי"ז יבמות מז:).

מוסף תוספות

א. דקאמר כר' מאיר ס"ל. תוס' הרא"ש. ב. [ר]הכי קאמר, דסבר לה כסברא דאשכחן דסבר ר' מאיר בתריה. ריטב"א. ג. כלומר דלא סגי להו בביטול וצריך שכירות. שם. ד. דהא לכולהו תנאי דינם כגרי. שם. ה. [ד]ר"ג בכותי נמי שרי וכו' עד שנתקלקלו לגמרי בימי ר' אמי ור' אסי וגזרו עליהן ועשאום גוים גמורים. מ' הר"ן. ו. אבל ר"ג בתרוייהו קאמר אינם כגוים. תוס' הרא"ש. ז. מיהו גם בכותי היה סובר שאינו כגוי. שם. ח. אורח המתארח לשם. תוס' ר"פ. ט. ולא מתקין לאויה בהשבון. ריטב"א. י. דלא מחיל לה לפחות משוה פרוטה. שם. יא. דרחמנא לא כתב ביה השבה. שם. יב. דהוי ממונא לגבי ישראל וחיסרו. תוס' ע"ז עא: ד"ה ומ'. יג. שלא חיסר הישראל דלאו ממונא הוא וגם ממון העובד כוכבים לא נחרבה שהרי לא קנאה. שם. יד. אפילו תמצא לומר דמשיכה אינה קונה. רשב"ם. טו. דהא ישראל נמי לא קנה הגזילה להיות שלו, ואפ"ה קנייה להתחייב באונסין החיוב דשייך ביה, וה"נ יש לנו לומר בבן נח שקנאו להתחייב בה מיתה דהיינו החיוב דשייך בה. תוס' שם. וא"כ היכי מוכח מיניה התם דגזי קונה במשיכה. ריטב"א. טז. דאע"ג דלא קפיד נהרג עליה, ולהכי דייקינן דאי אינו קונה במשיכה אמאי נהרג. שם.

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ב מהל' עירובין הל' ט טוש"ע ח"מ סי' שפב סעי' ח]:
ב ב מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה י טוש"ע ח"מ סי' שפב ס"ח:
ג ג מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם ס"ד:
ד ד מיי' שם טוש"ע שם ס"ה:
ה [מיי' פ"ט מהל' מלכים הלכה ט]:

רב ניסים גאון

בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה. משכחת לה בסנהדרין בפרק ארבע מיתות תנו רבנן ז' מצות נצטוו בני נח דינים וברכת השם וע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים וגזל ואבר מן החי, ואמרו אחר זה על שבע מצות בני נח נהרג. ואמרו עוד אזהרה שלהן זו היא מיתתן. ואמרו פחות משוה פרוטה כיון דלאו בני מחילה נינהו גזל מעליא הוא. ולפיכך אם בן נח גזזל פחות משוה פרוטה נהרג. ומה שאמרו ולא ניתן להישבון כלומר אפילו השיב את הגזילה לגזלן אינו נפטר מן המיתה אלא נהרג מכל מקום שכבר חייב מיתה. ובמס' ע"ז בפרק השוכר את הפועל אמרו ומאי לא ניתן להישבון אינו בתורת הישבון, כי זה שכתוב בתורה והשיב את הגזילה לישראל נאמר ולא לבני נח.

רבינו חננאל

סוגיא דשמעתא דירת גוי לא שמה דירה, ובגזירה שמא ילמד ממעשיו פליגי, ר' אליעזר בן יעקב סבר (כגון) [כיון] דחשיד אשפיכות דמים, תרי דשכיחי דדיירי בהדי גוי גזרו בהו רבנן איסור עד (שיעברו) [שישכרו]. חד ישראל בהדי גוי דלא שכיח דדייר, אי מיקרי דדיירי לא גזרו ביה רבנן, ור' מאיר דימנין דחד נמי דייר. ואמור רבנן אין עירוב ולא ביטול רשות מועיל בהדי גוי עד הישבון, וגוי אינו משכיר (מ)[ל]ישראל. ואע"ג דלא בענין שכירה בריאה כמו הירקי ואכרגבי כגון בייניין, אלא אפי' שכירה רעועה דיי לן, אפילו הכי גוי לא משכיר (מ)[ל]ישראל דחייש לכשפים. ודכולי עלמא שכירות בפחות משוה פרוטה מן הגוי הויא שכירות, דקיימא לן בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה. ולא ניתן להישבון, פי' בן נח נהרג על הגזל שאזהרתן זו היא מיתתן, ואם יגזל בן נח פחות משוה פרוטה נהרג עליה. וישראל אין חייבין עליה, שאין ישראל חייבין אלא מפרוטה ומעלה לפיכך לא ניתן להשבון. שהתורה הזהירה והשיב את הגזלה אשר גזל, ואם (ה)אין גזלה (אלא) אין השבה. גופה חצרו של גוי הרי הוא כדיר של בהמה, מותר להכניס מתוכה לבתים ומן הבתים לתוכה, ואם יש שם ישראל אוסר, דברי ר' מאיר.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

סב: הדר פרק ששי עירובין

ורבי יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב. במסכת תענית בפ' שלשה פרקים (דף כו:) מפרש דהלכה דרשינן בפרקא ומנהגא בפרקא לא דרשינן אבל אורווי מורינן ומ"ד נהגו אורווי נמי לא מורינן אבל מי עבדי לא מחיון בידייהו ואע"ג דבבל דוכתא קיימא לן כר' יוחנן לגבי שמואל בהא קי"ל כשמואל דאמר הלכה אפילו בפירקא דריש לה דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב כדפסיק ריב"ל לעיל (ע) וקי"ל כוותיה לגבי ר"י ואפי' כביעתא בכותחא חשבי ליה אביי ורב יוסף להא דראב"י (א) ורבא נמי מודה לאביי גבי עובדא (ב) דהתם בר ריסתא מי לא משוס דביטלא תורת עירוב מאותו מבוי ואומר ר"י דאותן ישראלים הדריס ימידים בכרכים המוקפים חומה שיש להם מחיצות גמורות ולתותיהן נעולות בלילה שרי לטלטל בכולה בשבת כיון דליכא ישראל אחר דאסר עליה (ג):

מהו לאורווי במקום רביה. אומר ר"י כל הני הוראות כגון שבא מעשה לפניו ומורה לעשות כן אבל אם שואלין לתלמיד הלכה כדברי מי (ד) יכול לומר כל מה שבדעתו (ה) ובלבד שלא יורה על מעשה שבא:

אפילו ביעתא בכותחא. מפרש בערוך (ו) דלאו בסתם בילים איירי דאותן אין לריכין היתר (ז) דאין לך עם הארץ שלא ידע שמותרות בחלב אלא כשאוחט את הטרגגולת ומצא בה בילים גמורות שמותר לאוכלן בחלב כדתניא בפ"ק דבילה (דף ו:) ואם תאמר אמאי מותר לאוכלן בחלב (ח) מ"ש מבילת נבילה דאסרינן אפי' כמוה נמכרת בשוק כדתנן במס' עדיות (פ"ה מ"ו) (ט) ותירץ בהלכות גדולות דגבי איסור נבילה דאוייתא החמירו (י) אבל בבשר עוף בחלב דרבנן הקילו (יא) ואם תאמר אם כן מאי אפילו דקאמרינן אפילו ביעתא בכותחא דאמו מי פשיט היתר טפי משאר דברים הא פלוגתא היא דלמ"ד בשר עוף בחלב דאורייתא אסירי מידי דהוה אבילת נבילה ואומר ר"י דלהכי קאמר אפי' שאע"פ שכל העולם נוהגין בו היתר ובפ"ק דבילה (דף ו:) נמי פשיטא ליה להש"ס דשרייא גבי הא דאמר רב בילה עם יציאתה גנאי דקאמרינן למאי איצטריכא דשרי לאוכלה בחלב בתמיד אמו אסורה והא תניא השוחט את הטרגגולת כו' משמע דפשיטא ליה דלא הוה פליג רב ולפירוש רבינו תם אתי שפיר שפי' דבבילת נבילה החמירו משום דנבילה דבר האסור הוא אבל בבשר בחלב לא החמירו (ט) בכל חד וחד באפי נפשיה שרי (ט):

כגון מגלת תענית. פירש בקונטרס דכתיבא ומנחא אלין יומיא האסורין להתענות וא"א לומר הכי דאפרושי מאיסורא (יב) אי שרי לאורווי וכי ההוא דמקלתן הוו דלא למספד בהון דמורי הי מייניה שרי ולפניו אסור ולאחריו מותר ובזמן שהיה מגלת תענית נוהגת קאמרינן כי האידנא בטלה מגלת תענית כדפסיק בפ"ק דר"ה (דף יט:):

רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא. כדמפרש הקונטרס שלא היה שם מקומו של רב הונא ובפומבדיתא היתה מקומו וא"ל דתלמיד חבר דרב הונא הוה כמו רב המנונא דאורי בחרתא דאתרגז בשני דרב חסדא דמפרש בסמוך משום דתלמיד חבר דיליה היה (יג) אבל תלמיד גמור אין יכול להורות אפילו שלא במקום רביה כדאמרינן בשני דרב הונא לא אורי רב המנונא בחרתא דאתרגז אע"פ שהיה מקומו של רב הונא בפומבדיתא ואפילו רחוק ממנו שלש פרסאות או אפילו טפי אסור ואינו חייב דתיה דפריך עלה מאותו תלמיד שנתחייב מיתה על שהורה ברחוק שלש פרסאות מר"א (יד) אבל אם לא נתחייב מיתה לא הוה קשיא מידי אפילו איכא איסורא במילתיה ורבינא דסר סכינא בצבל משמע שהיה רחוק הרבה מרב אשי והיה אסור שם אם היה תלמידו גמור כו' והא דאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף ה:) תנאים בריה דר' אמי איקלע (טו) לאתרא דרש להו מותר לנתות חטין בפסח אמרו ליה לאו ר' אמי דמן צור איכא הכא ותנא תלמיד לא יורה הלכה במקום רבו אע"כ רחוק ממנו שלש פרסאות כנגד מתנה ישראל צריך לומר דתלמיד חבר הוה ומש"ה חוץ לג' פרסאות שרי והא דאמרינן בפניו אסור וחייב מיתה כל תוך שלש פרסאות חשיב בפניו כדמשמע בחותו תלמיד שהורה לפני ר"א דאם היה תוך שלש פרסאות בדין היה חייב מיתה ומסתמא גמי לא בפניו ממש היה וכן בני אהרן מסתמא לא הורו בפני משה ממש ועיקר שיעור דגמרינן שלש פרסאות כנגד מתנה ישראל מבני אהרן גמרינן לה (יד) והתם חייבי מיתה הוו ואומר ר"י דווקא בדבר שנראה חידוש לשואל ואפילו ביעתא בכותחא ומגלת תענית בכי האי גוונא איירי ולא נקטינהו אלא לאשמועינן דאפילו בהני שהתלמיד בעצמו יודע שאינו טועה אסור להורות אבל דבר שהשואל יודע שידוע מנהגו של דבר זה כגון נותן טעם לפגם (טו) וכיוצא בו דכשמורה לו היתר אין דומה לו דבר חידוש שרי ורבינא דסר סכינא בצבל כעין דבר חידוש הוא שנוטל שררה כדאמרינן (חולין דף יח:) לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם (טו):

אמר מר חצירו של עכו"ם הרי הוא כדיר של בהמה והא אנן תנן הדר עם העכו"ם בחצר הרי זה אוסר עליו לא קשיא הא דאיתיה הא דליתיה ומאי קסבר אי קסבר דירה בלא בעלים שמה דירה אפי' עכו"ם נמי ניתסר ואי קסבר דירה בלא בעלים לא שמה דירה אפילו ישראל נמי לא ניתסר לעולם קסבר דירה בלא בעלים לא שמה דירה וישראל דכי איתיה אסר כי ליתיה גזרו ביה רבנן עכו"ם דכי איתיה גזירה (ה) שמא ילמד ממעשיו כי איתיה אסר כי ליתיה לא אסר וכי ליתיה לא אסר והתנן (ו) המניח את ביתו והלך לו לשבות בעיר אחרת אחד נכרי ואחד ישראל אוסר דברי רבי מאיר (ז) התם דאתי ביומיה אמר רב יהודה אמר שמואל (ח) הלכה כרבי אליעזר בן יעקב ורב הונא אמר מנהג כרבי אליעזר בן יעקב ור' יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב א"ל אביי לרב יוסף קי"ל (ט) משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב מהו לאורווי במקום רבו א"ל (י) (יא) אפילו ביעתא בכותחא (יב) בעו מיניה מרב חסדא כל שני דרב הונא ולא (יג) אורי א"ל ר' יעקב בר אבא לאביי כגון מגלת תענית דכתיבא ומנחא מהו לאורווי באתריה דרביה א"ל הכי א"ר יוסף אפי' ביעתא בכותחא (יד) בעו מיניה מרב חסדא כל שני דרב הונא (טו) ולא אורי רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא

אמר מר הרי הוא כדיר של בהמה. דנכרי לא אסר מידי וכי דייר ישראל גביה קאמר ר' מאיר דישראל (ט) אוסר על ביתו של עכו"ם אבל עכו"ם אינו אוסר על ביתו של ישראל והתנן כו': **הא דליתיה.** לעכו"ם לא אסר ואם יש שם ישראל אחר אוסר על ביתו של עכו"ם ואפי' ליתא ליישראל:

(ו) ה"ג **נעולם קסבר דירה בלא בעלים לאו שמה דירה וישראל דכי איתיה אסר.** משום דיהא דדירת ישראל שמה דירה: **כי ליתיה גזרו רבנן.** משום כי איתיה אבל עכו"ם דאפילו כי איתיה לאו שמה דירה אלא משום שמא ילמד כו': **דאתי ביומיה.** שהלך למקום קרוב ויבא בו ביום ואי שרית להו קודם שיבא מטלטלי נמי אחר שיבא ולא מסקי אדעתייהו: ל"א (ו) הכי גרסינן **ואם יש שם ישראל אחר.** שדר ישראל עם ישראל אחר בבית א' הרי זה העכו"ם אוסר עליו דהכי שכיח דדייר וריש דקתני הרי הוא כדיר של בהמה בישראל הדר יחידי עמו דלא שכיח דדייר ואתא ר' אליעזר למימר עד שיהו דרין בשני בתים ומשום הכי מותבינן לר"מ ובינחידי לא אסר והתנן כו'. ולי אפשר לומר כן דהא מתניתין הא דליתיה הא דליתיה וכיון דבליתיה מוקמינן לה כי יש שם ישראל אחר דר עם חבירו בבית אחי טעמא אסר עכו"ם ועוד דבתוספ' (פ"ה הט"ו) הכי גרסינן ואם יש שם ישראל אחר הרי זה אוסר מפני שהוא כחבירו ולי האי אוסר בעכו"ם קאמר מאי מפני שהוא כחבירו ועוד הא טעמא משום שמא ילמד הוא (ז): **הלכה.** דדרשינן לה בפירקא בדרשי: **מנהג.** בפירקא לא דרשינן אבל אורווי מורינן לה בבא ליישאל (ח). ומאן דאמר נהגו אורווי נמי לא מורינן אבל אי עבדי לא מחיון בידייהו: **קיימא לן.** ביבמות פ' החולץ בסופיה (מט:) משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי כלומר במקומות מועטין מוזכר במשנה אבל נקי הוא דהלכה כמותו בכל מקום והכא אמר שמואל דהלכה כמותו ומשמע דפשיטא לן דהכי הילכתא: **מהו לאורווי.** תלמיד במקום רבו כיון דלא תליא בסברא ומילתא פשיטא הוא שרי או דילמא חוכפא הוא: **ביעתא.** ביצה לאוכלה: **בכותח.** שיש בו מיסיודי דחלבא דמלתא פשיטא הוא: **בעי מיניה מרב חסדא.** אם מותר אם אסור ולנקומו היה מתכוין אם יורה במקום רבו: **ולא אורי.** בשני דרב הונא רביה: **כגון מגלת תענית דכתיבא ומנחא.** אלו ימים אסורין להתענות. להכי נקט מגלת תענית שלא היתה דבר הלכה כתובה בימיהן אפילו אות אחת חוץ ממגלת תענית ולהכי קרי לה מגלה: **בכפרי.** שם מקום. ולא היה מקומו של רב הונא ומקומו בפומבדיתא ושתיהן בבבל: מרתא

(ה) ה"ג **לעולם קסבר דירה בלא בעלים לאו שמה דירה וישראל דכי איתיה אסר.** משום דיהא דדירת ישראל שמה דירה: **כי ליתיה גזרו רבנן.** משום כי איתיה אבל עכו"ם דאפילו כי איתיה לאו שמה דירה אלא משום שמא ילמד כו': **דאתי ביומיה.** שהלך למקום קרוב ויבא בו ביום ואי שרית להו קודם שיבא מטלטלי נמי אחר שיבא ולא מסקי אדעתייהו: ל"א (ו) הכי גרסינן **ואם יש שם ישראל אחר.** שדר ישראל עם ישראל אחר בבית א' הרי זה העכו"ם אוסר עליו דהכי שכיח דדייר וריש דקתני הרי הוא כדיר של בהמה בישראל הדר יחידי עמו דלא שכיח דדייר ואתא ר' אליעזר למימר עד שיהו דרין בשני בתים ומשום הכי מותבינן לר"מ ובינחידי לא אסר והתנן כו'. ולי אפשר לומר כן דהא מתניתין הא דליתיה הא דליתיה וכיון דבליתיה מוקמינן לה כי יש שם ישראל אחר דר עם חבירו בבית אחי טעמא אסר עכו"ם ועוד דבתוספ' (פ"ה הט"ו) הכי גרסינן ואם יש שם ישראל אחר הרי זה אוסר מפני שהוא כחבירו ולי האי אוסר בעכו"ם קאמר מאי מפני שהוא כחבירו ועוד הא טעמא משום שמא ילמד הוא (ז): **הלכה.** דדרשינן לה בפירקא בדרשי: **מנהג.** בפירקא לא דרשינן אבל אורווי מורינן לה בבא ליישאל (ח). ומאן דאמר נהגו אורווי נמי לא מורינן אבל אי עבדי לא מחיון בידייהו: **קיימא לן.** ביבמות פ' החולץ בסופיה (מט:) משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי כלומר במקומות מועטין מוזכר במשנה אבל נקי הוא דהלכה כמותו בכל מקום והכא אמר שמואל דהלכה כמותו ומשמע דפשיטא לן דהכי הילכתא: **מהו לאורווי.** תלמיד במקום רבו כיון דלא תליא בסברא ומילתא פשיטא הוא שרי או דילמא חוכפא הוא: **ביעתא.** ביצה לאוכלה: **בכותח.** שיש בו מיסיודי דחלבא דמלתא פשיטא הוא: **בעי מיניה מרב חסדא.** אם מותר אם אסור ולנקומו היה מתכוין אם יורה במקום רבו: **ולא אורי.** בשני דרב הונא רביה: **כגון מגלת תענית דכתיבא ומנחא.** אלו ימים אסורין להתענות. להכי נקט מגלת תענית שלא היתה דבר הלכה כתובה בימיהן אפילו אות אחת חוץ ממגלת תענית ולהכי קרי לה מגלה: **בכפרי.** שם מקום. ולא היה מקומו של רב הונא ומקומו בפומבדיתא ושתיהן בבבל: מרתא

מגלת תענית כדפסיק בפ"ק דר"ה (דף יט:):

רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא. כדמפרש הקונטרס שלא היה שם מקומו של רב הונא ובפומבדיתא היתה מקומו וא"ל דתלמיד חבר דרב הונא הוה כמו רב המנונא דאורי בחרתא דאתרגז בשני דרב חסדא דמפרש בסמוך משום דתלמיד חבר דיליה היה (יג) אבל תלמיד גמור אין יכול להורות אפילו שלא במקום רביה כדאמרינן בשני דרב הונא לא אורי רב המנונא בחרתא דאתרגז אע"פ שהיה מקומו של רב הונא בפומבדיתא ואפילו רחוק ממנו שלש פרסאות או אפילו טפי אסור ואינו חייב מיתה דפריך עלה מאותו תלמיד שנתחייב מיתה על שהורה ברחוק שלש פרסאות מר"א (יד) אבל אם לא נתחייב מיתה לא הוה קשיא מידי אפילו איכא איסורא במילתיה ורבינא דסר סכינא בצבל משמע שהיה רחוק הרבה מרב אשי והיה אסור שם אם היה תלמידו גמור כו' והא דאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף ה:) תנאים בריה דר' אמי איקלע (טו) לאתרא דרש להו מותר לנתות חטין בפסח אמרו ליה לאו ר' אמי דמן צור איכא הכא ותנא תלמיד לא יורה הלכה במקום רבו אע"כ רחוק ממנו שלש פרסאות כנגד מתנה ישראל צריך לומר דתלמיד חבר הוה ומש"ה חוץ לג' פרסאות שרי והא דאמרינן בפניו אסור וחייב מיתה כל תוך שלש פרסאות חשיב בפניו כדמשמע בחותו תלמיד שהורה לפני ר"א דאם היה תוך שלש פרסאות בדין היה חייב מיתה ומסתמא גמי לא בפניו ממש היה וכן בני אהרן מסתמא לא הורו בפני משה ממש ועיקר שיעור דגמרינן שלש פרסאות כנגד מתנה ישראל מבני אהרן גמרינן לה (יד) והתם חייבי מיתה הוו ואומר ר"י דווקא בדבר שנראה חידוש לשואל ואפילו ביעתא בכותחא ומגלת תענית בכי האי גוונא איירי ולא נקטינהו אלא לאשמועינן דאפילו בהני שהתלמיד בעצמו יודע שאינו טועה אסור להורות אבל דבר שהשואל יודע שידוע מנהגו של דבר זה כגון נותן טעם לפגם (טו) וכיוצא בו דכשמורה לו היתר אין דומה לו דבר חידוש שרי ורבינא דסר סכינא בצבל כעין דבר חידוש הוא שנוטל שררה כדאמרינן (חולין דף יח:) לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם (טו):

רב

בפרק בשלשה פרקים פירשוה מאן דאמר הלכה דרשינן לה בפירקא, ומאן דאמר מנהג לא דרשינן כי אתו לקמן מורינן להו, ומאן דאמר נהגו אפילו אורווי נמי לא מורינן להו ואי עבוד לא מהדרינן להו. **אמר ליה ביעתא בכותחא בעי מיניה מרב חסדא בשניה דרב הונא ולא אורי ליה.** בפסחים בפרק ואלו עוברין בפסח גרסי כי כותח הבבלי יש בו קומניתא דאומא, ומילתא ונסיובי. והביצה מותרת לאכלה בחלב שאינה בכלל בשר, ואפילו אם שחט עופות ומצא בתוכן ביצים מותרות לאכלן בחלב, ובלבד שתהא הביצה גמורה. כמו שאמרו השוחט את הטרגגולת ומצא בה ביצים גמורות מותר לאכלן בחלב. ונמנע רב חסדא בימי רב הונא מלהורות אפי' הביצה בחלב שהיתר גמור הוא לאכלה.

מסורת הש"ס

ה א ב מיי' פ"ד מהל' עירובין הלכה יג סמג עשין ל טור ש"ע א"ח סימן שעה"ג:
ו ג מיי' פ"ג מ שם הלכה ט סמג שם טוש"ע א"ח סימן שפב סעיף ה:
ז ד מיי' פ"ה מהלכות ת"ת הלכה ב סמג עשין יג טור ש"ע י"ד סימן רמב ס"ד [וכרב אלפס שבועות פ"ו דף שטו: ובפ"ז שם דף שח.]

מוסף רש"י

אחד נכרי ואחד ישראל אוסר. דדירה בלא בעלים שמה דירה (לקמן פז.). **קב ונקי.** קב מדה קטנה, כלומר במקומות מועטים הוא מצוי במשנה או בברייתא, ונקי בכל מקום שמצוי הלכה כמותו (יבמות מט: וכעי"ז בבורות כג.) **לו:** לא לימד הרבה כשאר תכריו אלא מה שאומר בבית המדרש נקי הוא, שהלכה כמותו לעולם (גיטין סז.).

רבינו חננאל

אוקימנא בזמן דליכא ההוא גוי בחצר, ולא חיישינן דלמא אתי, ואי במקום קרוב הוא דיכול למיתא ביומיה, חיישינן ולא שרי ר' מאיר. ר' אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהיו שני ישראלים אוסרין זה על זה. **תנא** (א) אכסנאי לעולם אינו אוסר. אמר **רב** יהודי' אמר שמואל הלכה כר' אליעזר בן יעקב. רב הונא אמר מנהג כר' אליעזר בן יעקב, ר' יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב. אמר ליה אביי לרב יוסף כיון דאמר הלכה כר' אליעזר בן יעקב, ויקימא לן משנת ר' אליעזר קב ונקי, כלומר מעט ומנוקה ואין צריך לנפותו ולנקותו. מהו לאורווי קמיה **רביה.** א"ל ביעתא בכותחא בעי מינה דרב חסדא בשני דרב הונא רביה. פי' השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאוכלן בכותח שיש בו ניסיובי דחלבא דלאו כבשר הן, או דלמא כבשר הן ואסיר. ולא פשיט לי, כלומר אסור להורות אפי' כמו זה הדבר שהוא ברור בפני רבו.

(א) כיוצאלמי בפירקין הא' ג' וע"ש לקמן פז. מנא מני דלוסר לאחר ל' יום ע"ש היטב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ביעתא בכותחא בעי מיניה מרב חסדא וכו': (ב) שם ולא אורי לי אמר ליה וכו': (ג) שם בכותחא בעי מיניה מרב חסדא וכו': (ד) שם ולא אורי לי רב חסדא: (ה) רש"י ד"ה אמר מר וכו' דישראל הוא דאורסר על בימתו: (ו) ד"ה ה"ג וז"ה וישראל וד"ה כי ליתיה הכל דיבור אחד: (ז) תוס' הל"ה ורבי יוחנן וכו' ישראל אחר דלאסר עליה תוספות שב"ן ואפי' הרבה בעלי בתים דרים בבית אחד אינם אוסרים זע"ז אא"כ דרים בשני בתים הס"ד וכ"ג ועיין בלאש"י ועיין בתוספו' דף עד בד"ה מנוי שלדו:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ר"ח אורי וכו'. אבל תלמיד גמור. עי' בס' בני מיין בלקוטים שבסוף הספר:

מוסף תוספות

א. הא למדת דפשיטא להו לאביי ורב יוסף דהכי הילכתא. או"ז עירובין קסח. ב. שאין שואלין ממנו אלא פסק הלכה בלבד, שלא לעשות מעשה באותה שעה. מיעו"פ. ג. דהא לא חשיבא הוראה. שם. ד. [ז"]לא שייך בהו הוראה. תוס' הרא"ש. ה. [ז"]לא חשבינן ליה כגוף התרנגולת. תוס' ר"פ. ו. אלמא דחשבינן ליה כגוף התרנגולת. שם. ז. [ז"]נזדוו אטו ביצים של אשכול שהם איסור תורה. ריטב"א. ח. דאי נמי הויא כבשר מ"מ היינו בשר עוף בחלב דאינו אלא מדרבנן. תוס' ר"פ. ט. דהוי היתר. תוס' מוהרן נת. ד"ה ושון. י. שלא יתענה ביום האסור להתענות. תוס' הרא"ש. יא. דאפי' תלמיד יורה בפני רבו היכא דאיכא אפרושי מאסורא. תוס' ר"פ. יב. והשואל סבור שהוא אסור להתענות והוא מורה לו שמותר. תוס' הרא"ש. יג. ומשמע דלא הוה קשיא ליה אלא ממה שמת בהוראה שלא בפני רבו. תוס' ר"פ. יד. שהורו בתוך מחנה ישראל שהיה ג' פרסאות. תוס' הרא"ש. טו. או איסור שנתערב בהיתר לבטלו בששים. שם. טז. ואין ראוי לתלמיד ליטול שררה בפני רבו אלא א"כ נטל רשות ממנו. שם.

רב ניסים גאון

אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב. ורב הונא אמר מנהג כר' אליעזר בן יעקב. ור' יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב. ובמס' תעניות

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

חרסא. סס העיר: **דארגז.** סס המים שבגאה והוה אמגושי כך ראיתי בתשובת הגאונים: **סר סכינא.** בדק סכין לטבח ולא אמרו (ד) להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם ומגלא רבינא עוטל לו עטרת כבוד העיר ורב אשי רבו במתא מחסיא הוה והיא מנכבל: **דהא** (ה) **רב המנונא אורי בחרתא דארגז.** הואיל ולא היה רבו דר בה אע"פ שהיתה בבבל ואמי לא הוריתי במתא מחסיא שהיא מקומך: **תלמיד חכר.** חכם כמותו אלא שלמד ממנו דבר אחד או יותר: **לנפשיה.** בודק סכין לשמוט בו הוא עצמו בהמה שלו ואין צריך להראות לרבו: **למחוזא.** אתריה דרבא: **אלא מיזבן זבינא.** כי אכילנא מהאי בישרא בדמי אלא זבין לה מיבך הלכך לאו לנפשאי אלא כשאר טבחא הוית לי: **עגלא פילחא.** גדל שלש ואז הוא עומד בעיקר טעם בשרו כדתנן (ב"מ דף סח.) ומגדלין אותן עד שיהו משולשין ואמרינן נמי (שם דף סט.) מותר שלש בשכרן אלמא אורחיה עד שלש. ל"א שלשי לבטן (ו) וקשה לי הא דאמר בעלמא (סנהדרין דף סה:) רב חנינא ורב אושעיא הוו עסקי בספר יצירה וכל מעלי שבתא איברי להו עגלא תילתא דהתם מאי שלישי לבטן איכא הא לא היה בבטן מעולם: **לא ליחוש לסכנא.** ורב אחא בר יעקב ובתמיהה קאמר: **דאתחילו בכבודו.** מאחר שנאמר לו דליחוש לסכנא ואתחילו לדבר בכבודו לא היה לו לזלזל בדבר: **ואב"א שאני רב אחא בר יעקב דמפליג.** הרבה מאד היה זקן וחכם: **ולאפרושי מאיסורא.** רלה תלמיד אדם רולה לעבור עבירה ורבו סס ושותק מותר לתלמיד לקפוץ ולגעור: **בגיגתא.** בדקל. ואין משתמשין באילן משום שבות: **אמר ליה.** רבינא לרב אשי הא מילתא דעבידא קמן דשתא מי הויא אפקירותא מוכפא או לא: **אין חכמה וגו'.** אין תורת חכמה וכבוד ותבונה ויועץ עומדת כנגד חילול השם: **בפניו אסור.** להורות וחייב מיתה בידי שמים והא דרבא לאו לאפרושי מאיסור קאי אלא על הבא לישאל: **בפניו הוה.** והאי דקתני רחוק ממנו שהיה רחוק מקומו ממקום רבו שלא פרסאות ומיהו כי אורי קמייה אורי: **והא רחוק ממנו קאמר.** ואי הוראה לאו רחוק ממנו הוא מאי אתא רבי יוחנן לאשמועינן: **לפניו אמרינן.** כנסתי דברי מלהורות במקום שאתה חוטא עליהן: **לדק.** דברי תורה: **עירא היאירי.** רבו הוה דכתיב היה כהן לדוד רב לדוד: **מורידין אותו מגדולתו.** לעיל קאי אדעירי במורה הלכה בפני רבו: **אם אחי אתה לוה.** דחלק כבוד למשה דכתיב אשר לוה ה' את משה [במדבר לא] והורה הלכות גיעול אך את הזהב: **איענש.** לירד מגדולה שפסקו לו מקמי הכי: **דכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו.** שהיה עתיד יהושע להיות צריך לישאל דבר הלכה מאלעזר: **ולא אשכחן.** לאחר מיתת משה דליעטריך ליה יהושע לאלעזר לשאול כלום: **מוסיב.** משיב דבר תורה הלכה: **נשאול.** למיתה: **אלא.** דאוייס הס לכך דהוי ליה כמורה הלכה: וכתיב

רב המנונא אורי בחרתא דארגז בשני דרב חסדא רבינא [6] **סר סכינא בבבל א"ל רב אשי** [1]**מאי טעמא עבד מר הכי א"ל והא רב המנונא אורי בחרתא דארגז בשני דרב חסדא אמר ליה לאו אורי אתמר אמר ליה אתמר אורי ואתמר לא אורי בשני דרב הונא רביה הוא דלא אורי ואורי בשני דרב חסדא** [2]**דתלמיד חבר דיליה הוה ואנא נמי תלמיד חבר דמר אנא אמר רבא** [3]**צורבא מרבנן חזי לנפשיה רבינא איקלע למחוזא אייתי אושפיזכניה סכינא וקא מחוי ליה אמר ליה זיל אמטייה לרבא אמר ליה לא סבר** (ז) **מר הא דאמר רבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה אמר ליה אנא מיזבן זבינא (סימן זיל"א** (ח) **להני"א מחלי"ף איק"א ויעק"ב) רבי אלעזר מהגרוניא ורב** [4]**אבא בר תחליפא איקלעו לבי רב אחא בריה דרב איקא באתריה דרב אחא בר יעקב בעי רב אחא בריה דרב איקא למיעבד להו עיגלא תילתא אייתי סכינא וקא מחוי להו אמר להו רב אחא בר תחליפא לא ליחוש ליה לסבא אמר להו ר"א מהגרוניא הכי אמר רבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה חזי ואיעניש רבי אלעזר מהגרוניא והאמר רבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה שאני התם** [5]**דאתחילו בכבודו ואי בעית אימא שאני רב אחא בר יעקב** [7]**דמופלג אמר רבא** [8]**ולאפרושי מאיסורא אפילו בפניו שפיר דמי**

מאי דרוש ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. לכאורה משמע שהקטרת שהקטירו על מזבח החילון היה והולמת שעה היתה כדלשכחת בקטרת של נשיאים כדלמרינן בשילהי התכלת (מנחות דף נ:) **דלי** על מזבח הפנימי הקטירו מאי שייכא אותה דרשה נשם והא לא היה יולד אלא על מזבח הפנימי נשם קטרת דהא קי"ל בפרק אמר להן הממונה (יומא דף נג.) דמעורכה שניה שעל מזבח החילון לקטרת מיהו בתורת כהנים משמע שלבית קדשי הקדשים נכנסו להקטיר ולשם נשרפו [6] ול"ע: **כל הנותן מתנותיו לכהן אחד כו'.** הא דקרי ליה עירא היאירי אף על פי שהיה כהן שמא אביו מאהרן ואמו ממנשה כדאמר במגילה (דף יב:) אביו מבניימין ואמו מיהודה ופשטיה דקרא כהן לדוד לאו כהן ממש הוא אלא שר כמו דאמר ובני דוד כהנים היו (שמואל ב ח):

מביא רעב לעולם. ואף על גב דכתיב (ו) על שאול ועל בית הדמים [2] הא והא גרס וסמוכין קדרש: מיל

חרסא. סס העיר: **דארגז.** סס המים שבגאה והוה אמגושי כך ראיתי בתשובת הגאונים: **סר סכינא.** בדק סכין לטבח ולא אמרו (ד) להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם ומגלא רבינא עוטל לו עטרת כבוד העיר ורב אשי רבו במתא מחסיא הוה והיא מנכבל: **דהא** (ה) **רב המנונא אורי בחרתא דארגז.** הואיל ולא היה רבו דר בה אע"פ שהיתה בבבל ואמי לא הוריתי במתא מחסיא שהיא מקומך: **תלמיד חכר.** חכם כמותו אלא שלמד ממנו דבר אחד או יותר: **לנפשיה.** בודק סכין לשמוט בו הוא עצמו בהמה שלו ואין צריך להראות לרבו: **למחוזא.** אתריה דרבא: **אלא מיזבן זבינא.** כי אכילנא מהאי בישרא בדמי אלא זבין לה מיבך הלכך לאו לנפשאי אלא כשאר טבחא הוית לי: **עגלא פילחא.** גדל שלש ואז הוא עומד בעיקר טעם בשרו כדתנן (ב"מ דף סח.) ומגדלין אותן עד שיהו משולשין ואמרינן נמי (שם דף סט.) מותר שלש בשכרן אלמא אורחיה עד שלש. ל"א שלשי לבטן (ו) וקשה לי הא דאמר בעלמא (סנהדרין דף סה:) רב חנינא ורב אושעיא הוו עסקי בספר יצירה וכל מעלי שבתא איברי להו עגלא תילתא דהתם מאי שלישי לבטן איכא הא לא היה בבטן מעולם: **לא ליחוש לסכנא.** ורב אחא בר יעקב ובתמיהה קאמר: **דאתחילו בכבודו.** מאחר שנאמר לו דליחוש לסכנא ואתחילו לדבר בכבודו לא היה לו לזלזל בדבר: **ואב"א שאני רב אחא בר יעקב דמפליג.** הרבה מאד היה זקן וחכם: **ולאפרושי מאיסורא.** רלה תלמיד אדם רולה לעבור עבירה ורבו סס ושותק מותר לתלמיד לקפוץ ולגעור: **בגיגתא.** בדקל. ואין משתמשין באילן משום שבות: **אמר ליה.** רבינא לרב אשי הא מילתא דעבידא קמן דשתא מי הויא אפקירותא מוכפא או לא: **אין חכמה וגו'.** אין תורת חכמה וכבוד ותבונה ויועץ עומדת כנגד חילול השם: **בפניו אסור.** להורות וחייב מיתה בידי שמים והא דרבא לאו לאפרושי מאיסור קאי אלא על הבא לישאל: **בפניו הוה.** והאי דקתני רחוק ממנו שהיה רחוק מקומו ממקום רבו שלא פרסאות ומיהו כי אורי קמייה אורי: **והא רחוק ממנו קאמר.** ואי הוראה לאו רחוק ממנו הוא מאי אתא רבי יוחנן לאשמועינן: **לפניו אמרינן.** כנסתי דברי מלהורות במקום שאתה חוטא עליהן: **לדק.** דברי תורה: **עירא היאירי.** רבו הוה דכתיב היה כהן לדוד רב לדוד: **מורידין אותו מגדולתו.** לעיל קאי אדעירי במורה הלכה בפני רבו: **אם אחי אתה לוה.** דחלק כבוד למשה דכתיב אשר לוה ה' את משה [במדבר לא] והורה הלכות גיעול אך את הזהב: **איענש.** לירד מגדולה שפסקו לו מקמי הכי: **דכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו.** שהיה עתיד יהושע להיות צריך לישאל דבר הלכה מאלעזר: **ולא אשכחן.** לאחר מיתת משה דליעטריך ליה יהושע לאלעזר לשאול כלום: **מוסיב.** משיב דבר תורה הלכה: **נשאול.** למיתה: **אלא.** דאוייס הס לכך דהוי ליה כמורה הלכה: וכתיב

מאי דרוש ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. לכאורה משמע שהקטרת שהקטירו על מזבח החילון היה והולמת שעה היתה כדלשכחת בקטרת של נשיאים כדלמרינן בשילהי התכלת (מנחות דף נ:) **דלי** על מזבח הפנימי הקטירו מאי שייכא אותה דרשה נשם והא לא היה יולד אלא על מזבח הפנימי נשם קטרת דהא קי"ל בפרק אמר להן הממונה (יומא דף נג.) דמעורכה שניה שעל מזבח החילון לקטרת מיהו בתורת כהנים משמע שלבית קדשי הקדשים נכנסו להקטיר ולשם נשרפו [6] ול"ע: **כל הנותן מתנותיו לכהן אחד כו'.** הא דקרי ליה עירא היאירי אף על פי שהיה כהן שמא אביו מאהרן ואמו ממנשה כדאמר במגילה (דף יב:) אביו מבניימין ואמו מיהודה ופשטיה דקרא כהן לדוד לאו כהן ממש הוא אלא שר כמו דאמר ובני דוד כהנים היו (שמואל ב ח):

מביא רעב לעולם. ואף על גב דכתיב (ו) על שאול ועל בית הדמים [2] הא והא גרס וסמוכין קדרש: מיל

רבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי חזייה להההוא גברא דקא [9]**אסר ליה לחמריה בצינתא בשבתא רמא ביה קלא ולא אשגח ביה א"ל ליהוי האי גברא בשמתא א"ל כי האי גוונא מי מתחזא כאפקרותא אמר ליה** [1]**אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'** [7]**כל מקום שיש בו חילול השם אין חולקין כבוד לרב אמר רבא** [1]**בפניו אסור וחייב מיתה שלא בפניו אסור ואין חייב מיתה ושלא בפניו לא והא תניא** [8]**ר"א** [9] **אומר לא מתו בני אהרן עד שהורו הלכה בפני משה רבן מאי דרוש** [2]**ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אמרו** [10]**אף על פי שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט ותלמיד אחד היה לו לרבי אליעזר שהורה הלכה בפניו אמר רבי אליעזר לאימא שלום אשתו תמיה אני אם יוציא זה שנתו ולא הוציא שנתו אמרה לו נביא אתה אמר לה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך מקובלני** [11]**כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן אותו תלמיד יהודה בן גוריא שמו והיה רחוק ממנו שלש פרסאות בפניו הוה והא רחוק ממנו שלש פרסאות קאמר וליטעמיך** [6]**שמו ושם אביו למה אלא שלא תאמר משל היה אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המורה הלכה בפני רבו ראוי להכישו נחש שנאמר** [3]**ויען אליהוא בן ברכאל הבוזי ויאמר צעיר אני לימים וגו' על כן זחלתי** (ד) **וכתיב** [4]**עם חמת זוחלי עפר זעירי אמר רבי חנינא נקרא חוטא שנאמר** [5]**בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך רב המנונא רמי כתיב בלבי צפנתי אמרתך וכתיב** [6]**בשרתי צדק בקהל רב לא קשיא כאן בזמן שעירא היאירי קיים כאן בזמן שאין עירא היאירי קיים אמר רבי אבא בר** (ט) **זבדא** [7]**כל הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם שנאמר** [8]**עירא היאירי היה כהן לדוד** (ט) **לדוד הוא דהוה כהן לבו"ע לא אלא שהיה משגר לו מתנותיו וכתיב בתריה** [9]**ויהי רעב בימי דוד ר'** (י) **אליעזר אומר מורידין אותו מגדולתו שנאמר** [10]**ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא וגו' אע"ג דאמר להו לאחי אבא צוה ואותי לא צוה אפ"ה איענש דכתיב** [11]**ולפני אלעזר הכהן יעמד** [9]**ולא אשכחן דאיצטריך ליה יהושע א"ר לוי כל דמותיב מלה קמיה רביה אזיל לשאול בלא ולד שנאמר** [11]**ויען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו ויאמר אדוני משה כלאם** וכתיב

רב המנונא אורי בחרתא דארגז. תרי רב המנונא הוו חד שהיה תלמידו של רב חסדא כדמשמע הכא ובפרק קמא דקדושין (דף כה.) גבי סבי דזוגיא דאמר ליה רב חסדא לרב המנונא זיל לגנייתא ועוד היה אחר שהיה תלמידו של רב כדלעיל בפרק כילד מעברין (דף נד.) דאמר ליה רב לרב המנונא כרי מדאית לך אוטיב לך:

מאי דרוש ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. לכאורה משמע שהקטרת שהקטירו על מזבח החילון היה והולמת שעה היתה כדלשכחת בקטרת של נשיאים כדלמרינן בשילהי התכלת (מנחות דף נ:) **דלי** על מזבח הפנימי הקטירו מאי שייכא אותה דרשה נשם והא לא היה יולד אלא על מזבח הפנימי נשם קטרת דהא קי"ל בפרק אמר להן הממונה (יומא דף נג.) דמעורכה שניה שעל מזבח החילון לקטרת מיהו בתורת כהנים משמע שלבית קדשי הקדשים נכנסו להקטיר ולשם נשרפו [6] ול"ע: **כל הנותן מתנותיו לכהן אחד כו'.** הא דקרי ליה עירא היאירי אף על פי שהיה כהן שמא אביו מאהרן ואמו ממנשה כדאמר במגילה (דף יב:) אביו מבניימין ואמו מיהודה ופשטיה דקרא כהן לדוד לאו כהן ממש הוא אלא שר כמו דאמר ובני דוד כהנים היו (שמואל ב ח):

מביא רעב לעולם. ואף על גב דכתיב (ו) על שאול ועל בית הדמים [2] הא והא גרס וסמוכין קדרש: מיל

מסורת הש"ס

[6] [פי' כמו סער עי' ערוך ערך סר כז], [5] [תוס'], [7] [גיר' הערוך ע' לי' קטר פי' היה קושר תמורו בדקל], [8] [בכרכות יט:] שבועות ג: סנהדרין כב., [9] [יומא נג.], [1] יומא כא:, [2] ברכות לח:, [3] [ב"ב טו.], [4] [גי' ע"ש והכרא"ש ס"ב אבא בר תחליפא כל המשגר וכו'], [5] [ל"ל אלעזר], [6] [חולין ל:], [7] ל"ל וסא,

תורה אור השלם

1. אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לְנֶגֶד יְיָ׃
מִשְׁלֵי כא ל

2. וְנָתְנוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל הָאֵשׁ׃
וַיִּקְרָא א ז

3. וַיַּעַן אֱלִיהוּא בֶן בַּרַכְאֵל הַבּוּזִי וַיֹּאמַר צָעִיר אָנִי לְיָמִים וְאַתֶּם יְשִׁישִׁים עַל כֵּן זָחַלְתִּי וָאִירָא מֵחַוֹּת דַּעִי אֶתְכֶם׃
אִיּוֹב לב ו

4. מְזִי רָעָב וּלְחֻמֵי רָשָׁף וְקֶטֶב מְרִירִי וְשֵׁן בְּהֵמוֹת אֲשַׁלֵּחַ בָּם עִם חֲמַת זֹחֲלֵי עָפָר׃
דְּבָרִים לב כד

5. בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתֶךָ לְמַעַן לֹא אֶחֱטָא לָךְ׃
תְּהִלִּים קיט יא

6. בִּשַּׂרְתִּי צֶדֶק בְּקָהָל רָב הִנֵּה שְׂפָתַי לֹא אֶכְלָא יְיָ אַתָּה יָדָעְתָּ׃
תְּהִלִּים מ י

7. וְגַם עִיָּרָא הֲיָאִרִי הָיָה כֹהֵן לְדָוִד׃
שְׁמוּאֵל ב כ כו

8. וְיַדִּי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ שָׁנִים שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת פְּנֵי יְיָ וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל שָׁאוּל וְאֶל בֵּית הַדָּמִים עַל אֲשֶׁר הֵמִית אֶת הַגִּבְעֹנִים׃
שְׁמוּאֵל ב כא א

9. וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל אַנְשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה׃
במדבר לא כא

10. וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי יְיָ עַל פִּיו יֵצְאוּ וְעַל פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל הָעֵדָה׃
במדבר כז כא

11. וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מְשֻׁרֵת מֹשֶׁה מִבְּחֻרָיו וַיֹּאמַר אֲדֹנִי מֹשֶׁה כְּלָאֵם׃
במדבר יא כח

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא סגר לה מר: (ב) שם סימן זיל"א מהגריא: (ג) שם והא תניא ראב"י אומר לא ממו בני אהרן אלא על שהורו הלכה: (ד) שם על כן זחלתי ואירא וכתיב התם עם חמת זוחלי: (ה) שם כהן לדוד וכי לדוד הוא דהוה כהן לכולי עלמא לא הוה כהן אלא שהיה: (ו) רש"י ד"ה עגלא תילתא וכו' ל"א שלשי לבטן. נ"ב עיין בשבת דף יח: (ז) תוס' ד"ה מבית וכו' דכתיב אל שאול ואל בית:

מוסף תוספות

א. דאמר שבפנים מתו, ואם כן הלכו להקטיר בפנים, ופליגא אהך דהכא, כי אש של שמים לא היה שם. תוס' יומא נג. ב. [ר]משמע בימות [נח:] שבא הרעב עבור שאול על שהמית את הגבעונים. תוס' ר"פ.

עין משפט נר מצוה

ח א טור יו"ד סי' רמב: ט ב ג ד טוש"ע שם סעיף ד בהג"ה:
י ה מיי' פ"ה מהל' מ"ת ה"ג וטוש"ע שם סעי' יח:
יא ו מיי' שם הלכה ג וטוש"ע שם ס"ד:
יב ז מיי' פ"ב מהלכות ממרין הלכה ח סמג עשין קכא:
יג ח טו"ע י"ד סימן רמ סעיף ט:

גליון הש"ס

גמ' ורבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה. עיין בכורות דף לא ע"א תוס' ד"ה דסא. ובכ"מ סוף פ"ב דנגעים: שם ולא אשכחן דאצטריך ליה יהושע. עי' סנהדרין דף נו. תוס' ד"ה מה תחלתה:

מוסף רש"י

מצוה להביא מן ההדיוט. ואע"פ שהורו כראוי, נענשו אלא נטלו לשון (יומא נג.).

רב ניסים גאון

רבינא סר סכינא בבבל. בדק הסכין שלשחיטה שמא יהיה בה פגם ותרגום פוקד מסער. וכן דרכו שלשון חכמים שמחסרין את העי"ן והחי"ת. ואמרו סר סכינא, כלומר סער סכינא, ואומרין שותא כלומר שעוותא, (ושותא) [ושודא] במקם שחדא. וכאלה רבות. ובפרק הכל שוחטין אמרו אמר רב חסדא מניין לבדיקת סכין מן התורה שנאמר ושחטתם בזה ואכלתם. פשיטא דכי נקבה טרפה בעיא בדיקה. בדיקת חכם קאמרינן כולי'. ואמרינן האי טבחא דלא סר סכינא משמתינן ליה. והתם במסכתא דיומם טוב בפרק [אין צדין] אמרו איבעיא להו מהו להראות סכין לחכם ביום טוב, רב מרי בריה דרב ביסנא שארי ורבנן אסרי, אמר רב יוסף תש"ח רואה לעצמו ומשאילה לאחרים.

רבינו חננאל

רבינא סאר סכינא, פי' בדק הסכין לטבח בבבל. כדגרסינן האי טבחא דלא סאיר סכיניה קמי חכם כו', והוא מלשון פוקד תרג' מסער. א"ל רב אשי אמאי עבדת הכי, כלומר אנא רבך. א"ל רבינא הא רב חסדא אורי בכפריה בשני דרב הונא, ורב המנונא אורי בארגז, פי' שם מקום, בשני דרב חסדא. א"ל רב אשי לא הורה איתמר, [א"ל איתמר אורי ואיתמר לא אורי], איתמר דאורי רב המנונא בשני דרב חסדא, מאי טעמא תלמיד חבר הוא גבי רב חסדא, אנא נמי גבי מר תלמיד חבר אנא. פי' מופלג, גדול בחכמה מופלג משאר חכמים. אמר רבא תלמיד חכם שורצה לשחוט בביתו מה שיאכל, רואה

הסכין ובודקו, אבל לבודקו לטבח שישחט ויקנה ממנו לא. אמר רבא ולאפרושי מאיסורא אפילו בפני רבו שפיר דמי. כי הא דרבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי, חזא להההוא גברא דהוה קא אסר חמרא בצינתא. פי' בדקל כדתנן ציני הר הברזל כשירות והן אילני תמרים. היה קושר בו החמור בשבת. א"ל רבינא ליהוי ההוא גברא בשמתא, א"ל רבינא לרב אשי כי האי גוונא מתחזי כאפקירותא אי לא. א"ל לא, אין חכמה ואין עצה ואין תבונה לנגד ה', כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב. אמר רב בפניו אסור וחייב מיתה ואינו חייב מיתה. ולא מתו שני בני אהרן אלא מפני שהורו הלכה בפני משה רבן. ותלמיד היה לו לר' אליעזר ויהודה בן גודיא היה שמו שהורה הלכה בפני רבו ולא הוציא שבתו. וא"ר אליעזר כל תלמיד המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, וראוי להכישו נחש כו'. ונקרא חוטא, שנאמר בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך. כל המשגר את מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם, שנא' וגם עירא היאירי היה כהן לדוד. ר' אלעזר אומר המורה הלכה בפני רבו מורידין אותו מגדולתו. שנאמר ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת כו'. כל דמותיב מלה באנפי רביה אזל לשאול בלא ולד, שנאמר ויען יהושע בן נון משרת משה וכו', כלאם הטיל עליהן צורכי צבור והן כלין מאליהן.